

Femte roten, tomt 30

Kvarteret Kommerserådet

Tredje roten 1637–57

Andra roten 1657h–70

Västra sidan av Korsgatan,

norra hörnet av Drottninggatan

Korsgatan 5, Drottninggatan 22

Gården tycks tidigt liksom 5.31 ha varit *Jacob van der Hagens* egendom.

Arendt Herbertsson (Art el Aron Herpersen)

1639:krämare

1637–39: 4, 3, 4 mt 1640–41 3 mtl, 1642: 2 mtl

Didrik Strokirk

1643: 5 mtl, 1644–45: 3 mtl, 1645–47: 4 mtl, 1648–52: 5, 3, 4, 3 mtl, 1653–55: 4, 3, 6 mtl, 1656: 4.8 1657v: 2.16 (II), 1657h: 2.16, 1658: 7, 1659–63: 3

Köpte 1641 gård av Jacob van der Hagen: ”Denne dagz dato (den 10.18.1641) kom Anthonij Fransmans hustru här för Rätten och på sine bröders wegna, som nu äre i Stockholm inpugnerade det huusköop, som faderen Jacob v.d. Hagen med Diderich Strokerk slutit hafuer.”

1666–70 delade Didrik Strokirk gården med

Matthis Strokirk

1655: 1, 1656: 2.4, 1657v: 1.16 (II), 1657h: 1.16, 1658: 4, 1659–63: 2½. Matthis Strokirk avled den 31.5.1676 74 år gammal.

Didrik Strokirk (född c:a 1609) som verkade som gästgivare el härbärgerare och vintappare och fick burskap 11.12.1637, kallas i yrkeslistan 1639 krämare. 1640 var Didrik Strokirk bosatt i sjunde roten och står i mantalslängden förenad med Hans Olufsson, Birgitta Pedersdotter och Jon Pedersson (1 mtl var). Han gifte sig den 16.8.1640 med *Margareta Henninges*, som den 8 mars tillsammans med sin bror *Claes Henning d.y.* uppträdde vid rätten angående arvet efter deras fader *Claes Henningsson d.ä.*

Efter Margaretas död (begr. 31.12.1643) gifte Didrik Strokirk den 30.11.1645 om sig med *Sofia Twist*, död som änka 57 år, 5 mån gammal 1681, begr. 23.5. s.å. Hon var syster till rådman Johan Twist i Halmstad, död 1688 (Se G H T 1649, 61).

Didrik Strokirk hade av *Oluf i Ry* och *Oluf i Almunne* erhållit virke. Dessa besvärade sig vid rådhusrätten den 26.1.1656 över att de inte kunde komma till sin betalning. Didrik Strokirk erkände också, att han redan hade betalat en del. Något av virket var redan inbyggt (”innebögd”) i hans gård här i staden men Didrik Strokirk ville icke stå vid sitt köp eftersom bemälte sviller och sparrar inte hade den storlek, som avtalats. Rättens resolution var: ”Ehuruvel Didrik Strokirk invän-

der, det bemålte sparrar och sviller inte var så stora som utlovats. Ändå hade han givit handpenning (penningar på handen) och till en del betalt dem, sedan också inbyggt dem i sin byggnad. Därför måste han förbliva vid sitt slutne köp och betala svillerne tre rdr tolften och för sparrerna efter gällande markegång."

Det var tydligen här vid Korsgatan, som Didrik Strokirk startade sitt gästgiveri och sin källarrörelse. Det finns i underrättsprotokollet för den 26.3.1667 en livfull skildring av hur det kunde gå till en kväll hos Didrik Strokirk:

"Underskulden Anders Bengtsson anklagade Joen Olufsson och Thore Börgesson dels för förövad våldsverkan, dels ock för slagsmål med Johan Sebastian Wächter uti Didrik Strokirks huus som för några få dagar sedan om natten förlupit. Willem Fellbier refererar, att Joen Olufsson och Tore Börgesson inkommo om aftonen, begärandes ett stoop öl, hwilket de ock finge, strax dricker honom Thore Börgesson till, men Fellbier sig excuserade, föregifvandes sig hafwa sitt lagh för sigh, då sade Thore, är icke en soldat så god som en kiöpman, och ånyo itererade, är icke en soldat så god som en papperssäck, när kiöpmannen icke kan betala sin skull, då kan iagh det giöra på stunden, i det samma kom Didrik Strokirks hustru, då de sin(s) emellan om ett stoop wijn begynte kifwa, och emedan det påstår, växlar Joen Olufsson ett sex markers srycke med kiällargossen, för hwilket Joen gossen tilltalar, föregifwandes sigh icke hafwa fådt rätt penningar, då kommer Johan Sebastian Wächter och säger till Joen Olufsson. är det eder något skedt för när, så will iagh gifwa eder fulla penningar af mina, men Joen Olufsson det wägrade, säyandes, iagh tigger inga penningar af Eder, skall een kiöpman betala migh, een soldat kan ock betala sitt öl, tager stoopet och slår det i det ena bordet efter det andra och som högst påstår stijger han emot wäggen medh uthdragen Wäria jemte slijdan men icke såg, när hon utdragen blef, och säger: här will iagh döo, biudandes sigh åth Sebastian Wächter. Men han (Wächter) tager Wärian af Joen Olufsson, henne afbryter, och sedan några slag der af gifwer hwarmed han (d.v.s. Joen Olufsson) ock blef uthur stugan uthäfwen och på gatan, hwarest han med sin Cammerat några timmar så skrijade och ropade, att han (d.v.s. Willem Fellbier) tillika med Mr Sifwert nödgades att der förtöfwa öfwer natten. O, Tore Börgesson hafwer han intet att säya, at han i stufwan sigh något stort rörde, ty ehuruwäll han gärna wille wara medh, så kom han dock intet åstad utan blef förtagen." – Både Willem Fellbier och *Mäster Sifwert Volckwart* sade sig kunna beediga denna berättelse – "Joen Olufsson neekar att således hafwer tillgångit, dock tillstår det, at sedan han war uthäfwen på gatan, slog han med een sten i dörren, begärandes der hoos att honom måtte rätt skippas, efter han så grufweligen illa med slagh och trampande på bröstet af Johan Sebastian Wächter och twenne andra är trachterat och der hoos, att om något innan åhrets förlopp händer, då är Johan Sebastian Wächter skyldig att swara till hans lif."

Den 3.5.1667 anklagade Joen Olufsson muntligen *Samuell Hertell*, "hwilcken skulle honom Joen Olufsson samma gång spiernat och på bröstet trampat, som Börge kopparslagares hustru wäll skall weta och betyga". Samuell Hertell nekade aldeles åberopande sig på *Anthoni Fransman*, "hwilcken annorledes skall weeta och betyga". Den 6 maj berättade Anthoni Fransman ungefär detsamma som Willem Fellbier: han sade, att Joen Olufsson skulle sagt: "iagh tigger inga penningar, iagh är Cronans tienare", vidare skulle Wächter ha givit Joen Olufsson några örfilar med den avbrutna värjan. "Bekenner än till öfwerflöd, att Joen Olufsson drog wärian emodt Wächter". Joen Olufsson ansåg Anthoni Fransmans vittnesbörd ogiltig "eftersom han är hans wederdeloman och honom slagit hafwer. Joen Olufsson bekänner ock, att han uthi samma Leek 11 blodsår undfångit hafwer, hwilcka af honom sielf ähro lächta och kan sådant med gode witnen bewijsa, huru illa han är worden medfahren."

Den 8 maj berättade *Hindrich Bruhmers* vid rätten om hur han natten klockan ett hört ”hwilcken skrij och tumult war på gatan, hwarföre stijger af sin säng och går i fönstret, då han får see två karlar och ett qwinfolck och den ene af dem sadhe: Här uth du tysker, din hundsfottz, iagh skall sättia din store piruck till rätta, och skall du döo, om iagh än skall taga 20 mina Cammerater medh migh”. *Jacob Lauterbach* refererar, att han ”liggiande på sin säng hörde dem ropa och skria och skiälla Tyskarne för hunzfotter”. *Johan Olufsson* bekräftade ”på sin aflagde Edh, att han dagen efter sedan Joen Olufsson war slagen, såg honom hafwa åtskillige små såår, så i hufwudet som händerne, och att han slemmig blod spottade, men att han war blå på bröstet sågh han intet, mera honom intet är kunnigt”.

”Lars Gunmundsson Tobakzbesökare säger sig intet med Joen Olufsson hafwa att wittna annat än han sågh honom dåna hos Erich Giöstafsson, och der hoos hörde honom klaga om sitt bröst, hwilcket han sade Hamburgarne hade giordt. Joen Olufsson framtedde ock i rätten twenne honom gifna attester om hans stora swagheet och blodspottande”

Underrätten beslöt: ”Att Sebastian Wächter först för sitt brott med 30 marker silvermynt skall böta. och sedan påläggies Joen Olufsson der emot för sitt otidiga förhållande med 15 marker silvermyntz arbitral straff att plichta.”

Samma år i juni stämde skepparen *Cornelius Johansson* Didrik Strokirk och fordrade betalning för spanskt vin; Johan Sebastian Wächter hade varit cautionist för betalningen. Didrik Strokirk vägrade betala vinet, då det hade varit ”alldeles odugeligt”. Han hade köpt det på *vinförlåtaren Johan Amans* ”tro och låfwen”. Johan Aman berättade, att han tillfrågats av Didrik Strokirk ”hwarest godt spanskt Wijn i staden är till kiöps, då han swarar, att här i staden är intet godt wijn, uthan Cornelius Johansson hafwer Wijn, hwar oppå är en styfwer är att förtiena”. När Didrik och Johan Sebastian Wächter tillsammans hade provat vinet hos Cornelius Johansson, frågade Wächter om inte vinet skulle kunna bli bättre. Johan lovade, att vinet skulle bli bättre och inte värre. Då slöt Didrik Strokirk och Sebastian Wächter köpet. Av underrätten dömdes Didrik att betala de 95 rdr vinet kostade plus rättegångskostnaderna. I överrätten intygade Johan Aman, att Didrik Strokirk efter provsmakningen själv begärt råd om hur vinet skulle kunna förbättras, eftersom Didrik själv funnit det något osmakligt och surt av orsak, att det legat för länge på modren. Enligt Johan Aman skulle socker ha blandats i vinet i Spanien. Didrik Strokirk hade sålt tre ankare därav men också kanthal. Rätten fann att både köparen och säljaren borde plikta i synnerhet köparen som hade eftertraktat sin vinst av en ”ogengse vara med mångas nackdel”. Men även överrätten dömdes Didrik att betala.

Den 23.5.1677 besvarade sig *underskulden Lars Graf* över hur han nyligen hade överfallits i Didrik Stokirks hus under sin ämbetsförrättning av Didriks dräng, som var uttagen till båtsman och av en hos Didrik Strokirk logerande hamburgare *Johan Rosenbusch* med hugg och slag, vilket nogsamt syntes på underskultens ansikte. Drängen hade fasttagits av Lars Graf och stadsbetjänterna, som sedan gick att förrätta andra ärenden. Drängen tog emellertid till flykten och sprang tillbaka in i huset igen, där de omsider fick fatt på honom igen, där han hade gömt sig på hustaket. När de kom ned med honom öppnade Rosenbusch sin kammardörr och då flydde drängen in i Rosenbuschs kammare. Rosenbusch frågade med hårda ord underskulden och hans folk, ”vad de hade med hans dräng”. Sedan grep han till en värja, som låg på en koffert, och ville skada dem därmed, vilket Didrik Stokirks hustru förhindrade. Eftersom pojken nu såg sig ha fått hjälp, så slog han först underskulden i ansiktet, varav denne fått en blånad, som ännu syntes vid rättegångstillfället. Sedan tog både drängen och Rosenbusch underskulden i håret och stängde igen dörren, så att inte Olof stadstjänare skulle kunna komma in och sekundera honom, varefter de

hanterade underskulden mycket illa men de slog honom icke mer igen. Rosenbusch ansåg sig skyldig sin värd denna hjälp. Det bestämdes, att Rosenbusch skulle förvaras på gisslekammaren men han utsläpptes på löfte av Herr Pres. Macklier. De övriga i magistraten förnekade, att pres. Macklier hade makt att på detta sätt frige Rosenbusch. Rosenbusch borde nu skaffa en annan båtsman i kronans tjänst i stället för den, som hade sluppit undan.

Vid kämnärsrätten den 19.2.1679 fick Didrik Strokirk vid svara för att han ”grafwet och byggt” sitt hemlighus för nära *Samuel Lohmans* tomt. Alltså måste han efter 2 kap. Byggnadsbalken, stadslagen, ”bryta upp” hemlighuset instundande vår och lämna ”emellan dheras huus triggia foota drumpum (dropprum?) och för samma olaga byggnad böta 6 mark”. Strokirk borde också lämna rum i sin gård vid Lohmans nägg, när han ville lägga ved där, att den inte lades in på väggen och fördärvade den, varför han borde sättas upp några pålar, ”som väggen därför befreda kunna”. I sin tur dömdes Samuel Lohman att böta för sin av förordnade män kasserade gamla och odugliga takränna vid Didrik Strokirks vägg, som han måste ersätta med en duglig sådan.

När Didrik Strokirk (född 1609) avled 1680 (begr. 11 juli 71 år, 3 veckor och 4 dagar gammal) lämnade han stora skulder efter sig. Den 31.1.1682 begärde hustru *Cecilia von Lengerken* sin betalning ur avlidne Didrik Strokirks hus och gård. Sonen *Martin Strokirk* beklagade, huru hårt hans avlidna föräldrar av hustru Cecilia hade hanterats ”med högt intresse”, alltså tvingats betala hög ränta. Andra värderingen på gården lydde på 2 025 rdr enligt vad som upplästes i rätten. (Kreditorerna hade fordringar på 2 417 rdr enligt vad som senare framkom) Martin Strokirk förebräddes för att han inte hade lämnat ifrån sig räkningarna till de tillförordnade kuratorerna.

Daniel Krocat 1675.

Den 4.5.1682 inställde sig utom Martin Strokirk av avlidne Didrik Strokirks söner också *Andreas Strokirk* tillsammans med ett par av fordringsägarna *Per Olsson slaktare* och hustru *Elsebe Lübke* representerade av *Bengt Hylthenius*. Andreas Strokirk kan man med hjälp av Skarstedts herdaminne (sid 464) identifiera som kyrkoherden i Slöinge Andreas Strokirk. Denne hade en dotter Erdmut liksom Didrik S, vars dotter E. var född 1660. En av kyrkoherdens döttrar hette Sofia liksom Didriks hustru. Pastor Andreas Strokirk var fadder hos Martin Strokirks svärson Jacob Östring den 10.10.1707. Säkerligen var pastor Andreas Strokirk son till Didrik Strokirk och icke till ”en officer, som blev skjuten till döds vid Köpenhamns belägring”.

Den 11.2.1684 yttrade sig *Johan von Minden* om *Mårten von Lengerkens* omyndiga barns fordringar, som de ärvt efter farmodern Cecilia. Han begärde, att Johan Twist i Halmstad borde söka ändskap i ”sin svågers avlidne Didrik Strokirks nu så längen stående Wohnhaus”. Den 26.5.1684 meddelade Martin Strokirk, att han ville retradera (inbörda) sina föräldrars gård, som försåls på offentlig auktion till *Johan Rolufsson*. Denne skulle tillsägas, att inte reparera gården eller kosta på den på annat sätt, innan saken blev avgjord.

Den 11.1.1686 uppträdde *Cornelius Twist* på sin broder *Johan Twists* vägnar som kreditor i avlidne Didrik Strokirks sterbhus.

Den 12.7.1687 Kreditorerna i avlidne Didrik Strokirks sterbhus Cecilia von Lengerkens arvingar (*Jacob Herwegh*, Johan von Minden på sal Mårten von Lengerkens barns vägnar, *Fredrik Crantz* på avl *Henrik v. Lengerkens* barns vägnar och *Assmund Liedberg*, som i egenskap av bokhållare representerade sal burggreven Gerhard Leioncrantz arvingar) hade tillåtit, att huset hade försåls på offentlig auktion till ringare pris än som det i förstone var värderat till. Cecilia v. Lengerkens ovan nämnda arvingar underkände den 15.11.1688 sal. Johan Twists fordringar, som de ansåg

inte var preferensvärda vilket också gällde *kaptén Erik Opmans och vågmästare Per Svenssons* sterbhus fordringar, som rätten felaktigt givit preferensvärde.

Det meddelades nu, att fordringarna i sterbhuset uppgick till 2 020 rdr 37 öre smt. Men som gården länge hade blivit stående osåld, eftersom ingen köpare fanns, som ville giva så mycket, hade de i domen prefererade kreditorerna själva den 10.5.1684 sålt gården till den mestbjudande, nämligen Johan Rolufsson, för 1 450 rdr courant, vilket köpekontraktet löd på. Då några av kreditorerna började att taga sin betalning utan att dela med sig till de andra hade Johan Twist försökt att söka rättens assistens.

Johan Rolufsson

1684–1690

Johan Rolufsson hade 1688 blivit uppsagd från sin bod i 4.36, som han hyrt av Johan von Minden d.ä.

Johan Rolufsson fick behålla Didrik Strokirks gamla gård men fick inte länge njuta av bisittningen av den. Han avled 2.1.1691 37 år gammal och begravdes vid tyska kyrkan den 6.1. s.å.

Den som övertog gården och fick reda upp Johan Rolufssons affärer var brodern *Casper Rolufsson* som svarade för tomtöret när tomtöreslängderna började 1696. På sin sal broder *Johan Rolufssons* vägnar gav han 19.1.1693 obligation till *Joakim Volchmar* i Amsterdam. Han försålde enl RR 8.7.1695 på sin sal broder *Johans* vägnar till *Jacob Jürgensson* parter i *skeppet Prins*. (Omtalade i sammanhanget är hustru Emerentia Poppelman, Mäster Jacob Bronck, Kättil Bakare, Petter Mellenberg, Anders Larsson Kåhög, Henrik Braun Johan m.fl.) Den 25.9.1693 omtalas *Esbjörn Schiller* som boddräng hos Casper Rolufsson. Den 13.2.1699 uppvisades i rätten handelsman Casper Rolufssons originalobligation för ett lån i banken på 1 000 d smt. Han pantsatte då hus och gård på Drottninggatan men avled kort därefter (begr. D 30 april s.å.)

Han hade gift sig senast 1697, ty den 18.2.1698 döptes hans dotter *Elisabeth Dorotea* (g. 27.12.1730 med *kaptén Christian Wesenberg*. Hon blev änka 1766 och avled 1769, begr. 6 sept).

Casper Rolufssons änka *Else Ungewitter* pantsatte den 2.4.1701 med svågern *Lars Olufsson Böcker* som cautionist sitt hus på Drottninggatan mellan rådman Christer Schottes hus på västra och Petter Neresius hus på norra sidan för lån av 600 d smt av tyska kyrkan. Hon var född 1672 som dotter till *Hans Ungewitter*, född 1646, död 1685 och *Dorotea Jordan*, född 1656, död 1679. Den 29.5.1702 gifte Elsebe Ungewitter om sig med

Henning Ebeling,

vilken fick burskap som handlande 4.9.1702. Hans far hette också Henning Ebeling. Han var trogen handlande och avled 1706 (begr. 21 febr.).

Henning Ebeling skattade 1715 för husvärde 2.000 och lösegendom 100 d smt: hos honom bodde 1715 och 1717 *Johan Engelke* med hustru *Benigna Engelke*, pigan Annika Eliaedotter och aman Annika. Inneboende 1717 var *Anders Törning* (kvar 1720) och *kaparkaptänen Heeldt*.

Henning Ebeling avled 1723 (begr. 17 febr.) men bouppteckning ägde inte rum förrän 23.7.1734. Han efterlämnade hus och gård på Drottninggatan, värt 1 945 d smt. Elsebe Ungewitter gifte sedan 1.8.1734 om sig med

byggmästaren vid amiralitetet Niclas Möller,

(första gången den 3.2.1704 gift med *fru Ebba Brovald*, född 1663, död 1732 och begr. 23 dec).

Elsa Ungewitter överlevde också Niclas Möller. Hon avled 1752, begr. 7 mars. Hon efterlämnade denna gård i hörnet av Drottning- och Korsgatorna, värderad 1 945 d smt. Hela boets behållning var 1789:15 daler. (Berg I:1, 431 och II:7-8, 307).

Gården övertogs av mågen

handelsman Jacob Bockner,

den 15.2.1745 gift med Elsebe Ungewitters dotter Elisabeth Ebeling, döpt 14.1.1712, Jacob Bockner hade fått burskap som handlare 15.11.1745 och avled 1760.

Handelsman Nicolaus Svensson

uppbjöd första gången den 7.5.1762 efter gjorda hembud till naborna ett i hörnet av Drottning- och Korsgatorna mellan hovkamreraren von Ackerns hus å norra och avlidne handelsman Olof Westerlinds å västra, som han köpt av *handelsman herr Christian Arfvidsson och dess fru Margareta Christina Arfvidsson* för 9 000 d smt och 30 tolfter gott byggningstimmer till 30 d smt tolften samt vängåva av 2 000 daler i samma mynt.

Niclas Svensson var född 1732 (döpt 17 jan.) som son till *Gudmund Svensson* och *Catarina Buchwald*, död barnlös 29.3.1800. Han fick burskap som handlande 19.9.1760. Gift 1/ *Regina Kenlock*, född 1736, död 6.11.1761 (bou 8.3.1762), dotter till *perukmakaren Christian Kenlock*, död 1742 och *Mariana Souchon*; 2/ 16.5.1762 med *Elisabeth Suhr*, född 30.12.1731, död barnlös 12.4.1789, dotter till *mäklaren Christoffer Suhr*, född omkr 1697, död 1754 och *Catarina Nissen*, född omkr. 1900, död 1743. Vid bouppteckningen efter henne 12.4.1790 ägde makarna hus och gård 5.30 i hörnet av Kors- och Drottninggatorna, värd 1 500 rdr specie. Niclas Svenssons tredje hustru *Elisabeth Swartz* var dotter till *sejlarämbetare Johan Georg Swartz* och *Anna Sara Braach*, född 1710, död 5.12.1789. Hon efterlevde honom och avled barnlös 28.5.1827 (Berg I:3, 360).

År 1800 ägdes gården av

handelsman Johan Fålling,

som bodde hos Nicolaus Svensson redan 1785. Han var född 1745 och avled 31.12.1804. Han efterlämnade 90 rdr banco, därav ödetomten efter avbrända huset 5.30, 400 rdr. Gift 1/ 24.6.1783 med *Sophia M Svensson*, född 1762, död 18.1.1796; 2/ *Helena Olsson*, död 5.1.1816, syster till f.d. *handl. i Göteborg Anders Olsson* (Berg II:3-4, 382).

1807: *Handelsman Sven Borgman* (som tidigare ägde 5.29). Uppbud 17.2.1806.

Senare uppbud av 5.30

grosshandlare Fredrik Christian Brauer 5.7.1819

handl. Berndt C. Thulin. 8.11.1824